РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора педагогічних наук, доцента **БОСОЇ Віти Петрівни**
на дисертацію **ГОНЧАРА Сергія Миколайовича**
на тему: **«Формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність дисертаційного дослідження. Дисертацію присвячено комплексному вирішенню актуального науково-практичного завдання – розробленню, теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Цифровізація суспільства, інтенсивний розвиток інноваційних педагогічних практик, зміна парадигм професійної підготовки фахівців і переосмислення ролі педагогічного працівника як суб'єкта проєктування освітнього середовища зумовлюють необхідність модернізації системи професійної підготовки тренерських кадрів. Багатовимірність діяльності тренера-викладача, у якій поєднуються навчально-дидактична, виховна, розвивальна, оздоровча, мотиваційно-ціннісна, організаційно-управлінська та психолого-педагогічна функції, потребує не лише належної предметно-методичної компетентності у сфері фізичної культури і спорту, а й готовності до педагогічно доцільного добору, адаптації, інтеграції та практичного застосування сучасних освітніх технологій.

Водночас проблема формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій не набула цілісного теоретико-методологічного осмислення як самостійний предмет педагогічного дослідження. Недостатньо розкритими залишаються концептуальні засади зазначеного процесу, його структурно-змістове наповнення, педагогічні умови реалізації, механізми та критерії оцінювання результативності. У цьому контексті дослідження технології формування готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій є своєчасним, соціально значущим і безпосередньо спрямованим на підвищення якості навчально-тренувального процесу, вдосконалення професійної майстерності тренерів-викладачів та модернізацію системи спортивної освіти України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими публікаціями С. М. Гончара свідчить про належний рівень обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Представлені в дослідженні результати характеризуються логічністю, внутрішньою узгодженістю та достатньою доказовою базою.

Методологічною основою дослідження стали компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, аксіологічний і технологічний підходи, інтеграція яких забезпечила комплексне вивчення процесу формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Обрана методологія відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження і дала змогу розглядати формування готовності тренерів-викладачів як складний багаторівневий педагогічний процес, спрямований на забезпечення їхньої здатності до свідомого, обґрунтованого та результативного використання інноваційних освітніх технологій у навчально-тренувальному процесі.

Для вирішення поставлених завдань автором використано сукупність взаємопов'язаних теоретичних методів, серед яких аналіз, синтез, узагальнення та інтерпретація наукових праць із проблеми дослідження; порівняння дослідницьких позицій різних учених; узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду; моделювання та ідеалізація. Застосування зазначених методів дало змогу визначити рівень наукової розробленості проблеми, обґрунтувати провідні поняття дослідження, вивчити стан готовності тренерів-викладачів

і теоретично обґрунтувати технологію формування їхньої готовності до застосування інноваційних освітніх технологій.

Емпірична частина дослідження базується на використанні анкетування, тестування, педагогічного спостереження за діяльністю тренерів-викладачів, експертного оцінювання та педагогічного експерименту. Для визначення рівня готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій використано авторську анкету, а для підвищення об'єктивності оцінювання сформованості професійної готовності – експертну карту, що передбачала комплексне оцінювання за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльнісним та рефлексивно-аналітичним критеріями. Педагогічний експеримент охоплював констатувальний, формувальний і контрольний етапи та був спрямований на перевірку ефективності розробленої технології.

Експериментальну базу дослідження становили спеціалізовані заклади освіти спортивного спрямування, розташовані в Києві, Вінниці, Ладижині, Львові, Івано-Франківську, Черкасах і Кропивницькому. До участі в педагогічному експерименті було залучено 73 тренери-викладачі, розподілені на контрольну та експериментальну групи, а також 268 вихованців. Загальна кількість учасників дослідження становила 341 особу. Педагогічний експеримент проводився впродовж 2023–2026 років і включав констатувальний етап у 2023–2024 роках, формувальний етап у 2025 році та контрольний етап у 2026 році. Застосування зазначених методів та організація дослідно-експериментальної роботи забезпечили отримання емпіричних даних, необхідних для визначення стану сформованості готовності тренерів-викладачів і перевірки ефективності авторської технології за визначеними критеріями, показниками та рівнями.

Оброблення експериментальних результатів здійснювалося із застосуванням статистичних методів, спрямованих на опрацювання та перевірку достовірності отриманих експериментальних даних. Поєднання теоретичних, емпіричних і статистичних методів, проведення педагогічного експерименту впродовж 2023–2026 років, залучення тренерів-викладачів і вихованців із різних регіонів України, а також упровадження розробленої технології в діяльність спеціалізованих закладів освіти забезпечили належний рівень обґрунтованості результатів дослідження. Таким чином, наведені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, ґрунтуються на сучасній методології педагогічних досліджень, підтверджені результатами експериментальної перевірки та можуть бути визнані достовірними й такими, що мають теоретичну і практичну цінність.

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій.

Аналіз структури та змісту дисертації. Дисертаційне дослідження С. М. Гончара має чітко вибудувану структуру, яка відповідає логіці наукового пошуку та узгоджується з визначеними метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Побудова роботи забезпечує послідовне розкриття проблеми формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Взаємозв'язок між розділами засвідчує цілісність авторського задуму та системність викладу матеріалу. Перехід від аналізу теоретичних засад досліджуваної проблеми до обґрунтування технології та її експериментальної перевірки є логічним і послідовним. Узагальнення результатів дослідження спираються на проведений теоретичний аналіз і підтверджуються матеріалами педагогічного експерименту, що забезпечує обґрунтованість сформульованих висновків.

Композиція дисертації відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Виклад матеріалу свідчить про належний рівень наукової культури автора, уміння систематизувати результати дослідження та аргументовано представляти власну наукову позицію.

Окремо слід відзначити сформований список використаних джерел, який охоплює нормативно-правові документи у сфері освіти, фізичної культури і спорту, вітчизняні та зарубіжні наукові праці, освітні програми, навчально-методичні матеріали та спеціальну

літературу з проблематики професійної підготовки тренерів-викладачів і застосування інноваційних освітніх технологій. Це свідчить про ґрунтовне опрацювання наукової літератури та належний рівень теоретичної підготовки здобувача.

У вступі дисертації аргументовано актуальність обраної теми, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, сформульовано мету та завдання дослідження, окреслено його об'єкт, предмет і методи. Також представлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про експериментальну базу, апробацію, впровадження результатів дослідження і наукові публікації автора.

У першому розділі здійснено аналіз наукових джерел із проблеми застосування інноваційних освітніх технологій, розкрито теоретичні засади формування готовності тренерів-викладачів до інноваційної педагогічної діяльності, а також охарактеризовано сучасний стан і перспективи формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Автором проаналізовано базові поняття дослідження, зокрема сутність педагогічних та інноваційних освітніх технологій, цифрової компетентності, змішаного, дистанційного, перевернутого і модульного навчання. Узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід професійної підготовки тренерів-викладачів, визначено особливості їхньої професійної діяльності та обґрунтовано необхідність упровадження цифрових технологій, інтерактивних форм навчання і сучасних тренувальних програм у навчально-тренувальний процес.

Другий розділ присвячено теоретичному обґрунтуванню технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Автором розроблено структурно-функціональну модель формування відповідної готовності, визначено її структурні блоки та педагогічні умови реалізації. Обґрунтовано критерії, показники й рівні готовності тренерів-викладачів, а також розкрито методичні підходи до її формування. Визначені положення забезпечують цілісність діагностичного та методичного супроводу розробленої технології.

Третій розділ має експериментальне спрямування та присвячений перевірці ефективності розробленої технології формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. У ньому представлено організацію та логіку проведення педагогічного експерименту, охарактеризовано його етапи, експериментальну базу та склад учасників. До дослідження було залучено 73 тренери-викладачі та 268 вихованців спеціалізованих закладів освіти. На початковому етапі здійснено діагностику рівнів готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій, а у межах формувального етапу впроваджено технологію формування готовності тренерів-викладачів та відповідне науково-методичне забезпечення.

Важливим результатом третього розділу є представлення авторської програми підготовки тренерів-викладачів, спрямованої на формування їхньої професійної готовності до застосування інноваційних освітніх технологій. Програма охоплює систему навчальних модулів, інтерактивні форми професійного навчання та комплекс методичного супроводу. Додатковим показником ефективності технології формування готовності тренерів-викладачів була динаміка фізичної підготовленості вихованців спеціалізованих закладів освіти.

Для опрацювання експериментальних результатів використано методи математичної статистики, зокрема розрахунок середніх значень, стандартного відхилення та t-критерій Стьюдента. Порівняльний аналіз показників контрольної та експериментальної груп засвідчив позитивну динаміку результатів. Інтегральний приріст показників фізичної підготовленості вихованців експериментальної групи становив 18 %, тоді як у контрольній групі – 7 %. Отримані результати підтвердили ефективність розробленої технології формування готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій у навчально-тренувальному процесі.

У цілому третій розділ підтверджує практичну ефективність розробленої автором технології формування готовності тренерів-викладачів та демонструє можливість її впровадження у систему професійної підготовки й підвищення кваліфікації тренерів-викладачів, а також у діяльність спеціалізованих закладів освіти.

Висновки дисертації характеризуються завершеністю, логічністю та відповідністю поставленим меті й завданням дослідження. Вони узагальнюють основні результати виконаної роботи, відображають авторське бачення вдосконалення процесу формування готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій та підтверджують наукову обґрунтованість розробленої технології і можливість її практичного використання.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх використання. Наукова цінність дисертаційного дослідження визначається одержанням теоретичних і практичних результатів, які розширюють сучасні уявлення про формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. До найбільш вагомих наукових здобутків автора належать теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка технології формування готовності тренерів-викладачів до педагогічно доцільного добору, адаптації та практичного застосування сучасних інноваційних освітніх технологій у навчально-тренувальному процесі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні структурно-функціональної моделі формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій. Запропонована модель охоплює взаємопов'язані концептуально-цільовий, змістовий, процесуальний і результативний блоки, що відображають мету, завдання, методологічні підходи, принципи, зміст, етапи, форми, методи, критерії, показники та рівні сформованості відповідної готовності. Визначено педагогічні умови реалізації розробленої технології, серед яких модернізація змісту професійної підготовки шляхом інтеграції інноваційних освітніх технологій, формування позитивної мотивації до використання цифрових та інноваційних педагогічних інструментів, застосування інтерактивних методів навчання та сучасних цифрових ресурсів.

У дослідженні визначено структурні компоненти готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій, обґрунтовано відповідні критерії та показники, а також охарактеризовано високий, достатній, середній і низький рівні її сформованості. Розроблена технологія спрямована на підвищення рівня сформованості готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій, удосконалення організації навчально-тренувального процесу та підвищення результативності спортивної підготовки вихованців.

Практичне значення одержаних результатів визначається розробленням і впровадженням авторської програми підготовки тренерів-викладачів, спрямованої на формування їхньої готовності до застосування інноваційних освітніх технологій. Програма охоплює цільовий, змістовий, процесуальний і результативний компоненти, систему навчальних модулів, інтерактивні форми професійного навчання та комплекс методичного супроводу освітнього процесу. До практичних результатів дослідження також належать авторська анкета для визначення рівня готовності тренерів-викладачів, експертна карта оцінювання професійної готовності за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльнісним та рефлексивно-аналітичним критеріями, а також науково-методичні рекомендації щодо впровадження розробленої технології.

Результати дослідження впроваджено в діяльність спеціалізованих закладів освіти спортивного спрямування у Києві, Вінниці, Ладижині, Львові, Івано-Франківську, Черкасах і Кропивницькому. Експериментальна перевірка засвідчила позитивну динаміку рівнів сформованості готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій. Додатковим практичним підтвердженням ефективності розробленої технології стала динаміка фізичної підготовленості вихованців: інтегральний приріст показників в експериментальній групі становив 18 %, тоді як у контрольній групі – 7 %.

Розроблені автором матеріали можуть бути використані у професійній підготовці фахівців із фізичної культури і спорту, у діяльності спеціалізованих закладів освіти, під час підвищення кваліфікації тренерів-викладачів, удосконалення змісту освітніх програм і навчально-методичного забезпечення, а також у процесі організації навчально-тренувальної діяльності із застосуванням інноваційних освітніх технологій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри управління та освітніх технологій

Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах освітніх трансформацій» (державний реєстраційний номер 0118U004694).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень забезпечується чіткістю методологічних засад, логічною послідовністю дослідження, відповідністю використаних методів поставленим завданням, достатнім обсягом експериментальних даних та застосуванням методів математичної статистики. До педагогічного експерименту було залучено 73 тренери-викладачі та 268 вихованців спеціалізованих закладів освіти, що забезпечило належну достовірність отриманих результатів.

Експериментальна перевірка та результати. Упровадження авторської технології формування готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій засвідчило статистично та педагогічно значущі позитивні зміни за структурними компонентами досліджуваної готовності. У тренерів-викладачів посилилася мотивація до інноваційної професійної діяльності, розширилася система відповідних знань, удосконалилися практичні вміння застосовувати інноваційні освітні технології та здатність до професійної рефлексії. Позитивна динаміка фізичної підготовленості вихованців розглядається як опосередкований результат реалізації технології: інтегральний приріст показників в експериментальній групі становив 18 %, тоді як у контрольній – 7 %. Отримані результати підтверджують ефективність розробленої технології та доцільність її впровадження у діяльність спеціалізованих закладів освіти.

Апробація та публікації. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження представлено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Результати дисертаційного дослідження відображено у 12 наукових працях автора, з яких 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 7 тез наукових доповідей. Також за результатами дисертації підготовлено методичні рекомендації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій викладено обґрунтовані висновки і рекомендації, представлені автором для публічного захисту. Використання ідей і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Структура дисертації. Робота має логічну архітектоніку, складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, що містять первинний емпіричний матеріал та акти впровадження.

Зауваження та пропозиції до дисертації. Водночас, не дивлячись на відзначені досягнення, дисертація С. М. Гончара не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, тому дозволимо висловити деякі зауваження та побажання:

1. У дисертації готовність тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій розглядається як єдність мотиваційного, когнітивного, діяльнісного і рефлексивного складників. Водночас в окремих частинах роботи дослідницький акцент зміщується на загальну професійну підготовку тренерів-викладачів або модернізацію навчально-тренувального процесу. Робота суттєво виграла б від чіткішого відображення логічного переходу від процесу професійної підготовки тренера-викладача до сформованої готовності застосовувати інноваційні освітні технології у професійній діяльності.

2. У першому розділі дисертації здобувач ґрунтовно аналізує інноваційні, цифрові, інтерактивні та мультимедійні технології. Проте доцільно було б ширше розкрити специфіку їх застосування саме в умовах спеціалізованих закладів освіти спортивного спрямування. Зокрема, варто було б детальніше врахувати вік вихованців, особливості окремих видів спорту, рівень фізичного навантаження та вимоги безпеки під час організації навчально-тренувального процесу.

3. Запропонована у другому розділі дисертації технологія формування готовності тренерів-викладачів до застосування інноваційних освітніх технологій є науково обґрунтованою та структурно цілісною. Водночас окремі її складники потребують більшої

практичної конкретизації. Доцільно було б розширити представлення окремих навчальних модулів, прикладів практичних завдань і тренінгових вправ, переліку рекомендованих цифрових інструментів, а також форм педагогічного й методичного супроводу тренерів-викладачів.

4. Обґрунтовуючи педагогічні умови реалізації авторської технології, здобувач недостатньо деталізує можливості її адаптації до неоднакових умов професійної діяльності тренерів-викладачів. Зокрема, варто було б урахувати різний рівень їхньої цифрової компетентності та педагогічного досвіду, матеріально-технічні можливості спеціалізованих закладів освіти, регіональні особливості, а також специфіку окремих видів спорту.

5. У третьому розділі дисертації значну увагу приділено аналізу результатів вихованців, зокрема динаміці показників їхньої фізичної підготовленості. Поряд із представленими результатами безпосереднього оцінювання готовності тренерів-викладачів доцільно було б ще детальніше розкрити динаміку їхньої мотивації, теоретичних знань, практичних умінь, рефлексивних здатностей і готовності проєктувати інноваційне навчально-тренувальне середовище.

6. Практична спрямованість дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, однак його результати могли б бути представлені переконливіше через розширення змісту методичних рекомендацій для тренерів-викладачів. Доцільно було б запропонувати практичні сценарії використання інноваційних освітніх технологій, алгоритми добору цифрових інструментів відповідно до конкретних навчально-тренувальних завдань, а також зразки матеріалів для самооцінювання готовності тренерів-викладачів до інноваційної педагогічної діяльності.

Зазначені зауваження та дискусійні положення мають на меті стимулювати подальший науковий пошук автора, активізувати дискусію під час захисту і в жодному разі не применшують високу теоретичну цінність, методологічну цілісність та безперечну практичну актуальність дисертації С. М. Гончара.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження на тему: «Формування готовності тренерів-викладачів спеціалізованих закладів освіти до застосування інноваційних освітніх технологій» є самостійною, завершеною, науково обґрунтованою та глибокою кваліфікаційною працею. У ній вирішено важливе науково-практичне завдання, що має вагоме значення для розвитку сучасної педагогічної науки та модернізації системи професійної освіти України. Робота повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Гончар Сергій Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент доцент кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент Віта БОСА